
СОЦІОЛІНГВІСТИКА ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

УДК 811.161.2'27(477.74-22):371

О. В. Антонюк,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри української мови;

У. В. Кришталь,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
бакалавр кафедри української мови

МОВНА СИТУАЦІЯ В МОНО- ТА ПОЛІЕТНІЧНИХ РОДИНАХ ШКОЛЯРІВ ШИРЯЇВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Статтю присвячено функціонуванню української мови в моно- та поліетнічних сім'ях школярів Ширяївського району. Особлива увага звертається на належність до етнічного складу родини та її вплив на ступінь прихильності до етнічної або державної мов.

Ключові слова: мовна ситуація, респондент, етнос, поліетнічний, моноетнічний.

Мова відіграє визначальну роль у процесі формування особистості людини, здобуття нею освіти, є для неї засобом повсякденного спілкування, інструментом накопичення знань, прилучення її до надбань культури, національної самоідентифікації людини, а також, як правило, одним з головних чинників формування сучасної нації.

З огляду на складну історію становлення української державності та розвитку української мови, а також на те, що українську мову вважає рідною переважна більшість населення України (67,5% населення України за даними перепису 2001 р.), Конституція визнає державною саме українську мову. Причому зазначене положення міститься у розділі I Конституції України, який закріплює основи конституційного ладу в Україні як фундаментальні принципи, що складають засади громадянського суспільства та правової державності [6].

Мовно-культурний фактор є вирішальним у становленні національних держав. Відсутність в Україні державної мовно-культурної політики призвела до того, що у державі склалась рівноважна двомовна ситуація. Кількісні показники поширення української та російської мов свідчать про однаково сильну демографічну потужність обох мов, хоча вони по-різному проявляються в різних регіонах.

Актуальність та практична цінність дослідження полягає у спрямуванні роботи на вирішення практичних завдань розширення соціальної бази української мови і повернення їй функціональної повноти, сприятиме накопиченню важливого матеріалу для майбутніх теоретичних узагальнень, проблем білінгвізму, диглосії, змішування мов.

Асиміляція значної частини українського населення, що спричинила ослаблення національної самосвідомості українців, витіснення української мови російською у східних, південних і частково центральних областях України, передусім у великих промислових центрах, становить одну з головних перешкод у побудові національної держави, незалежної від колишньої імперської метрополії.

Деформованість мовної ситуації України полягає в тому, що співвідношення українськомовної та російськомовної частин населення не відповідає співвідношенню українців і росіян на її території. Українська мова ніде на власній території не стала такою, що охоплює не тільки титульну націю, вона не об'єднує також українську політичну націю, сукупність усіх громадян держави незалежно від їхнього національного походження [10].

Теперішню мовну ситуацію України характеризує конфлікт між двома літературними мовами – українською та російською.

Результати перепису 2001 року щодо виявлення мовних характеристик груп національних меншин якраз і показали, що у функції мови міжнаціонального спілкування в Україні домінує не українська, що було б закономірно для державної мови, а все ще російська.

Щодо титульної нації, то українців в Україні мешкає 37 мільйонів 542 тисячі, що становить 77,8 % усього населення України.

85,2 % українців назвали рідною українську мову і 14,8 % вважають рідною російську.

Особливістю національного складу населення Одеської області є його багатонаціональність, за даними Всеукраїнського перепису населення (2001 рік), на території області мешкали представники ста тридцяти трьох національностей і народностей. У національному складі населення переважна більшість українців, чисельність яких становила 1542,3 тис. осіб. Таким чином, станом на сьогодні в Одеському регіоні мешкає 62,8% українців, 20,7% росіян, 6,1% болгар, 5% молдован, 0,5% євреїв та 4,9% мешканців інших національностей.

Мовний склад населення характеризується такими даними: українську мову вважали рідною 46,3% населення області, що на 5,1 відсоткового пункту більше, ніж за даними перепису 1989 року. Російську мову визначили як рідну 41,9% населення, порівняно з минулим переписом населення цей показник зменшився на 5,2 відсоткового пункту. Незважаючи на те, що у місті є регіональна мова – російська, більшість батьків вважає за потрібне навчати дітей у школах з українською мовою навчання.

Ширяївський район розташований у центрі Одеської області. З початку свого заснування характеризується багатонаціональним складом населення. Найбільший вплив на місцевих мешканців чинить російська мова. У Жовтні, одному з найбільших населених пунктів району, спостерігається відносно високий відсоток використання російської мови у зв'язку з тим, що село є місцем компактного проживання людей ромської національності.

Успіх будівництва самостійної держави залежатиме від того, чи вдасться владі надати двомовному розвитку країни зворотного напрямку, тобто побороти неприродний для держави білінгвізм.

Для успішного виконання цього складного завдання необхідно провести соціолінгвістичне обстеження різних територій і на його базі визначити показники

демографічної і комунікативної потужності української і російської мов у різних сферах, виявити їхні оцінні характеристики.

Мета дослідження полягає у проведенні аналізу внутрішньої та зовнішньої оцінки ступеня прихильності до української мови у Ширяївському районі Одеської області та визначенні тенденцій поширення української мови як основного засобу комунікації в усіх сферах життя району.

Наше дослідження полягало в опитуванні молоді шкільного віку. Опитування було проведено методом анкетування, в якому взяли участь 563 респонденти віком 14 – 17 років, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах Ширяївського району. Опитування громадської думки школярів було проведено в усіх загальноосвітніх навчальних закладах району: Бранкованівській ЗОШ I – III ст, Вікторівській ЗОШ I – III ст, Жовтневому НВК «ЗОШ I – III ступенів – ДНЗ», Катерино-Платонівському НВК «ЗОШ I – III ступенів – ДНЗ», Макарівській ЗОШ I – III ст, Малигонівській ЗОШ I – II ст, Маркевичевському НВК «ЗОШ I – III ступенів – ДНЗ», Мар'янівській ЗОШ I – III ст, Миколаївському НВК «Світанок» – «ЗОШ I-III ст. – ДНЗ», Новоєлизаветівській ЗОШ I – III ступенів, Новосвітівській ЗОШ I, II ступенів, Олександрівському НВК «ЗОШ I – III ст. – ДНЗ», Орджонікідзевській ЗОШ I – III ступенів, Осинівському НВК «ЗОШ I – III ступенів – ДНЗ», Преображенському НВК «ЗОШ I – III ст. – ДНЗ», Саханській ЗОШ I – III ст, Старомаякській ЗОШ I – III ст, Червонокутській ЗОШ I – III ст, Чогодарівському НВК «ЗОШ I – III ст – ДНЗ» та Ширяївському НВК «Олімп» «ЗОШ I – III ст. – гімназія».

В анкетах пропонувалося вказати свою національну приналежність, національну приналежність батьків, своє місце народження та вік.

Усього в анкетах респондентам було подано дев'ятнадцять питань з варіантами відповідей. Питання торкалися усіх сфер життя респондентів: навчання, спілкування у родині, вільного часу, спілкування з однолітками, спілкування у різних життєвих ситуаціях та з носіями різних мов, деяких питань мовної політики України.

Учнів було поділено на дві групи: респондентів із моноетнічних українських сімей та респондентів із поліетнічних сімей.

Серед 563 респондентів свою національність визначили як українську 94,8% опитаних. 5,2% зазначили або іншу національність, або зазначили, що один із батьків є українцем, а другий має іншу національну приналежність.

Розподіл відповідей на питання «Яку мову Ви вважаєте рідною?» дав результати, які дещо відрізняються від розподілу груп населення за етнічною ідентифікацією. Українську мову зазначили рідною 96,4%, російську – 2%, іншу – 1,2%, українську та іншу – 0,4%. Варто сказати, що навіть у сумі варіант рідної російської та рідної іншої не дають 5,2%.

Щодо питань, що стосуються мовної політики, то тут спостерігається однозначний результат – 95,9% вважають, що державною має бути саме українська мова (хоча, як зазначалось вище, рідною українську вважають 96,4%), а 88,6% бажають отримувати освіту українською мовою.

Результати загального опитування також показали, що незважаючи на те, що 94,8% респондентів є українцями, російську мову окремим варіантом обрано у всіх питаннях анкети. Найвищий показник прихильності до російської мови – 28,3% у

питанні про мову спілкування у присутності російськомовних людей. Найнижчий – 0,2% у питанні про мову звернення до вчителів.

Отже, загалом можна дійти висновку, що соціолінгвістична ситуація у районі досить стабільна, адже показники прихильності до української мови досить високі, особливо у питанні про рідну мову та питаннях, що стосуються мовної політики та шкільного життя. У блоці питань, що стосуються спілкування з незнайомими та російськомовними людьми показник прихильності до української мови різко падає, що можна трактувати як комплекс меншовартості.

Серед 563 респондентів свою національність визначили як українську 94,8% опитаних. Серед них рідною вважають 97,7%, російську – 1,5%, іншу – 0,6% українську та іншу мови – 0,2%, що одразу дає змогу дійти висновку, що не всі респонденти вказали свою національність такою, якою вона є. Трактувати це можна по-різному: або це вплив комплексу меншовартості, або, незважаючи на те, що у респондентів є коріння інших національностей, вони все ж вважають себе українцями. Щодо того, що 1,5% респондентів цієї групи зазначили рідною російську мову, однозначної відповіді отримати неможливо: це або росіяни за національністю, які вважають себе все ж українцями, або українці, які неприхильні до мови свого народу, чи вони вже настільки звикли, що звідусіль звучить російська мова, що не вважають за потрібне використовувати українську. Пояснень цьому може бути безліч, а виною цьому знову ж таки комплекс меншовартості.

Досить низький показник прихильності до української мови респонденти подають у питанні про мову спілкування у повсякденному житті – 59%. Російська та українська разом як варіант – 38,4%, російська – 1,6%.

Знову ж таки не дають приводу для гордості показники вибору української мови як мови вибору засобів масової інформації – лише 29,4%. Відсоток вибору української мови як засобу читання художньої літератури – 73,7%.

Мовою родинного спілкування українську обирають 74,5%, що теж достатньо низький показник, зважаючи на те, що опитування проводилось серед осіб, що вважають себе українцями. 23,4% в родині спілкуються як українською, так і російською мовами, а 1,7% – тільки російською.

У блоці питань, що стосуються шкільного життя, найвищий показник прихильності до української мови – 90% у питанні про мову звернення до вчителів, а найнижчий – 70,9% у питанні про мову спілкування з однокласниками. Українській та російській як варіанту надають перевагу 28,1%, російській – 1%.

Щодо питань, що стосуються спілкування з незнайомими людьми та спілкування у розважальних закладах, то тут показник прихильності до української мови коливається у межах 60%. Показник вибору української та російської мов як варіанта не падає нижче 28,7% та не перевищує 33,8% у питанні про мову, якою відповідають у кафе, магазинах, це пояснюється тим, що у розважальних закладах та центрах збуту товарів часто працюють приїжджі люди – носії різних мов, а от з незнайомими літніми людьми респонденти спілкуються переважно українською мовою – 81,6%.

За відсутності російськомовних людей опитані надають перевагу українській мові – 84,3%, а от у їх присутності українську мову як засіб спілкування обирають лише 48,6%. Українську та російську як варіант обирають 25,4%, а от показник

прихильності російської мови різко зростає з 2,6% (у попередньому питанні) до 26%. Як зазначалось вище, це пояснюється так званим комплексом меншовартості.

Питання, що стосуються мовної політики України, дали такі показники прихильності до української мови: державною її хочуть бачити 96,1%, мовою освіти – 89,3%.

Серед 563 респондентів було виділено групу, у яку ввійшли респонденти із моноетнічних сімей іншої національності та поліетнічних сімей з одним із батьків українцем. Число опитаних становить 5,2%. Серед них 79,3% свою національність зазначили як українську. Цих респондентів не було поділено на окремі групи, та деяку статистику все ж було зроблено: серед дітей із поліетнічних сімей з одним із батьків українцем свою національність як українську зазначили 94,7%, іншу – 5,3%. Серед дітей із моноетнічних сімей-носіїв іншого етносу свою національність як українську зазначили 45,5%, іншу – 54,5%.

Респондентів із поліетнічних сімей можна поділити умовно на 3 групи: тих, що не вказали, хто саме із батьків якої національності – 15,8%; респондентів, у яких українка мати – 47,4% у кого українець батько – 36,8%. 5,3% дітей із поліетнічних сімей свою національність як іншу зазначили ті респонденти, у яких носієм українського етносу є батько. Цікавими питаннями для такого зрізу респондентів є питання про рідну мову та мову спілкування у сім'ї.

Отже, українську мову рідною вважають 100% респондентів, у яких українцем є батько, у тому числі і той відсоток, що вказав іншу національність. Опитані, у чиїх сім'ях мати українка, українську мову зазначили рідною 77,8%, а 22,2% зазначили рідною російську (у цих випадках батько є росіянином).

Щодо питання мови, якою спілкуються у родині, то респонденти, у яких українцем є батько, подали такі результати: 42,9% у сім'ї спілкуються українською мовою, 42,9% спілкуються і українською, і російською, 14,2% спілкуються російською (у цих випадках мати є росіяною). Респонденти, у яких українкою є мати, подали такі результати: 33,3% дітей спілкуються українською мовою, 66,7% – українською та російською разом.

Загалом серед опитаних із поліетнічних сімей та моноетнічних сімей-носіїв іншої національності нараховано 8 національностей: азербайджанці, вірмени, гагаузи, грузини, молдовани, роми, росіяни та татари.

Цікаво подивитись з точки зору носія певного етносу на мову рідну та мову держави, у якій він мешкає. Отже, респондент, у якого мати українка, а батько азербайджанець (1 особа) свою національність визначив як українську, рідною мовою вважає українську, у родині спілкується українською, державною та мовою навчання хоче бачити українську мову.

20,8% від загальної кількості респондентів становлять особи-носії вірменської національності. 50% із них свою національність визначили як українську (в усіх один із батьків є українцем), 50% зазначили, що вони є вірменами (в усіх випадках, іншої крім вірменської національності, у сім'ї не зазначають). Рідною мовою вважають українську – 50%, іншу – 33,3%, українську та іншу – 16,7%. У родині українською та російською мовами спілкується 33,3%, іншою – 66,7%. Респонденти-носії вірменської національності одноголосно вважають, що в Україні державною та мовою освіти повинна бути українська мова.

Респондент, у якого батьки гагаузи, зазначив, що за національністю він гагауз. Рідною він вважає гагаузьку мову, у родині спілкується українською та

російською, вважає, що державною мовою та мовою освіти в Україні повинна бути українська мова.

Респондент, у якого батько українець, а мати грузинка, свою національність визначив як українську, рідною вважає українську мову, у родині спілкується українською та російською мовами, вважає, що державною мовою та мовою освіти в Україні повинна бути українська мова.

24,2% від загальної кількості респондентів становлять особи-носії молдовської національності. Серед них 42,9% мають обох батьків молдован, 57,1% – одного із батьків молдовської національності, іншого – української. 71,4% цих респондентів свою національність ідентифікують як українську, 28,6% вважають себе молдованами. 14,3% респондентів рідною вважають молдовську мову, 85,7% – українську. У родині українською мовою спілкується 57,1%, українською та російською – 14,3%, молдовською – 28,6%. 100% респондентів вважають, що державною мовою має бути українська. Щодо мови освіти, то тут відповіді розподілились таким чином: українською – 85,7%, усіма мовами – 14,3%.

10,4% респондентів є носіями ромської національності. Серед них 66,7% вважають себе українцями, 33,3% – ромами. Українську мову вважають рідною 100% респондентів. У родині спілкуються українською 33,3%, українською та російською – 66,7%. 100% вважають, що державною мовою та мовою освіти в Україні має бути саме українська мова.

31% респондентів є носіями російського етносу. Усі 100% мають у сім'ї і російську, і українську національності. 100% респондентів вважають себе українцями. Рідною зазначили українську мову 66,7%, російську – 33,3%. Мовою спілкування у родині 11,1% обирають українську, 66,7% – українську та російську, 22,2% – російську мову. 77,8% опитаних вважають, що державною мовою в Україні має бути українська, 22,2% хотіли б бачити державними українську та російську мови. Українською мовою бажають навчатися 77,8%, всіма мовами – 22,2%. Щодо більш детального розгляду відповідей цих респондентів, то можна сказати, що у 52,6% питань окремим варіантом виділяється російська мова. Найвищий показник прихильності до неї спостерігається у питанні про мову спілкування у присутності російськомовних людей. Щодо української мови, то вона як варіант присутня у 100% питань, найвищого показника прихильності до неї сягає 88,9% у питанні про мову звернення до вчителів. Найнижчий показник прихильності до української мови (11,1%) спостерігається у питаннях про мову перегляду телепередач, мову родинного спілкування та мову, якою відповідають у кафе та магазинах.

3,4% опитаних мають татарське коріння. Свою національність респонденти зазначили як українську, рідною вважають українську мову, у родині спілкуються українською, вважають, що державною та мовою освіти має бути саме українська мова.

Детально аналізуючи відповіді представників кожного етносу окремо, можна дійти висновку, що респонденти із поліетнічних сімей та сімей-носіїв іншої національності, можливо, відчувають деякі незручності, живучи в іншій державі. Можна спостерігати так званий комплекс меншовартості перед представниками українського етносу. Тільки 24,1% зазначили, що вони є іншої національності. При цьому серед них лише 14,3% (це одна особа) визначили свою національність як іншу, маючи ще й українське коріння. Всі інші зазначили, що обоє батьків є носіями іншої національності. 13,8% зазначили, що батьки мають іншу національність, але

себе респонденти зідентифікували як носіїв української національності. Також можна зазначити, що представники іншої національності відчують комплекс меншовартості не лише перед представниками української національності, а й перед представниками російської. Так, у питанні про мову спілкування у присутності російськомовних людей російська мова має аж 44,8%, а українська – 20,7%.

Щодо представників мішаних сімей (рос. та укр.), то тут картина інша. Вони відчують комплекс меншовартості лише перед представниками російського етносу. Тільки ці учні неодноголосно обирають державною українську мову. В загальному опитуванні респондентів цієї групи саме вони дають у більшості відповідей анкет російську мову окремим варіантом.

Ця група респондентів подає найвищий показник прихильності до української мови у питанні про мову звернення до вчителів – 93,1%, найнижчий – у питанні про мову спілкування у присутності російськомовних людей – 20,7%. Російська мова окремим варіантом зустрічається у 57,9% питань. Найвищого показника прихильності до неї сягає у питанні про мову спілкування у присутності російськомовних людей – 44,8%. Інша мова окремим варіантом фігурує у 26,3% питань, ще 21% іншої мови спостерігається у варіантах іншої разом з українською та іншої разом з українською та російською мовами. Найвищого показника ступеня прихильності до себе вона сягає у питанні про мову спілкування у родині – 20,7% (у цьому ж питанні російська мова має 6,9%, українська – 27,6%).

Загальне опитування школярів показало, що молодь району вільно володіє російською мовою, але перевагу надає українській. Високими показниками української мови відзначені питання про спілкування із вчителями та літніми людьми, що дає змогу зробити висновок, що вчителі та старше покоління сприяють збереженню мови. Найбільший вплив чинить російська мова через телебачення та російськомовних людей, які приїжджають працювати до населених пунктів району. Українською мовою телепередачі переглядають тільки 28,5%. А російською мовою різко починають спілкуватися україномовні діти з незнайомими людьми або у розважальних закладах. Найбільший відсоток прихильності до російської мови спостерігається у питанні про спілкування з російськомовними людьми – 28,3%.

Загалом результати опитування у цих двох групах відрізняються. Мовою повсякденного життя українську обирають лише 58% респондентів із моноетнічних українських сімей, що є досить низьким показником прихильності до української мови, а група поліетнічних сімей подає взагалі 38%. Низький показник вибору української мови як мови засобів масової інформації – 29,4% у групі моноетнічних сімей, а у поліетнічних – 10,4%. Також низький показник вибору української мови як мови родинного спілкування – 74,5%, у групі поліетнічних сімей – це лише 27,6%. Порівняно із респондентами із моноетнічних сімей діти із поліетнічних сімей гірше володіють українською мовою – лише 44,5%. Різняться відповіді на питання про спілкування з незнайомими людьми – 66,2% і 31% вибору української мови як засобу спілкування у групах відповідно.

Загалом умови для забезпечення повноцінного функціонування української мови в усіх досліджених населених пунктах Ширяївського району сприятливі, незважаючи на те, що великий вплив має російська мова, якою розмовляють люди, що приїжджають до населених пунктів працювати в розважальних закладах та центрах збуту товарів. Безумовно, найбільший вплив має телебачення. Власне українською дивляться телепередачі лише 28,5%. Навчальні заклади, вчителі, які в

них працюють, забезпечують якнайкращі умови для збереження та розвитку української мови. І, звичайно, старше покоління, батьки також неабияк сприяють збереженню мови та прищеплюють повагу та любов до рідного, хоч діти так прагнуть бути ближче до міста та усього, що з ним пов'язано, у тому числі і до чужої, російської мови (бо це ж престижно).

В цілому мовна ситуація стабільна та однозначна. Переважає українська мова практично в усіх сферах життя. Рідною її вважають 96,4% респондентів, а те, що державною має бути саме українська вважають 95,9% опитаних.

Література

1. *Антонюк О. В.* Особливості мовної ситуації у навчальному соціумі смт. Ширяєве / *О. В. Антонюк, У. В. Кришталь* // *Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів : колект. моногр.* – Одеса : ПолиПринт, 2015. – С. 101 – 107
2. *Біланюк Л.* Підсвідоме ставлення до мов: дзеркало мовної політики / *Л. Біланюк* // *Урок української.* – 2001. – №7. – С. 5 – 9.
3. *Бондар О. І.* Деградація лінгвосоціуму: ознаки і типи / *О. І. Бондар* // *Записки з загальної лінгвістики.* – Одеса: Астропринт, 2001. – Вип. 3. – С.10 – 15.
4. *Бурда Т.* Мотивація мовної поведінки білінгвів (Психолінгвістичне дослідження) / *Т. Бурда* // *Урок української.* – 1999. – № 9 – 10. – С. 11.
5. *Залізник Г. М.* Мовна ситуація Києва: день сьогоднішній та прийдешній / *Г. М. Залізник, Л. Т. Масенко.* – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2001. – 95 с.
6. Конституція України. – К.: Просвіта, – 1996. – 80 с.
7. *Куліков О. М.* Історія і люди. Ширяєве / *О. М. Куліков* – Одеса: Друкарський дім, 2010. – 319с.
8. *Півторак Г. П.* Українці: звідки ми і наша мова: дослідження, факти, документи / *Г. П. Півторак* – К.: Віпол, 2014 – 279 с.
9. *Радевич-Винницький Я. К.* Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання: монографія / *Я. К. Радевич-Винницький* – Київ-Дрогобич: Просвіт, 2011. – 592 с.
10. *Ткаченко О. Б.* Українська мова: сьогодення й історична перспектива / *О. Б. Ткаченко,* – К.: Наукова думка, 2014. – 512 с.

Е. В. Антонюк,

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка;

У. В. Кришталь,

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка

ЯЗЫКОВАЯ СИТУАЦИЯ В МОНО- И ПОЛИЭТНИЧЕСКИХ СЕМЬЯХ ШКОЛЬНИКОВ ШИРЯЕВСКОГО РАЙОНА ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

Статья посвящена функционированию украинского языка в моно- и полиэтнических семьях школьников Ширяевского района. Особое внимание

обращается на принадлежность к этническому составу семьи и её влияние на степень приверженности к этническому или государственному языкам.

Ключевые слова: языковая ситуация, респондент, этнос, полиэтнический, моноэтнический.

O. V. Antonyuk,

Odesa I. I. Mechnikov National University,
Department of the Ukrainian Language;

U. V. Kryshstal,

Odesa I. I. Mechnikov National University,
Department of the Ukrainian Language

THE LANGUAGE SITUATION IN THE MONO- AND MULTIETHNIC FAMILIES OF THE PUPILS OF SHYRIAIEVE DISTRICT OF ODESA REGION

The language plays a significant role in the process of formation of the personality, getting the education, is the means of everyday communication, the instrument of accumulation of knowledge, involving into the cultural heritage, national self-identification of the person and also as a rule one of the main factors of formation of the modern nation.

The relevance and practical value of the study lay in the focus of the work on the solution of the practical tasks of the extension of the social base of the Ukrainian language and the return of its functional completeness, will contribute to the accumulation of the important material for the future theoretical generalizations, problems of bilingualism, diglossia, mixing of the languages.

The deformation of the language situation in Ukraine consists in the fact that the correlation between the Ukrainian speaking and the Russian speaking parts of the population doesn't correspond to the correlation between the Ukrainian and the Russian people on its territory. The Ukrainian language nowhere on its own territory became such that will cover not only the title nation, it doesn't unite either the Ukrainian political nation, the totality of all the citizens of the state despite their national origin.

The purpose of the study lays in the conduction of the analysis of the internal and external evaluation of the degree of adherence to the Ukrainian language in the Shyriaieve district of the Odesa region and in the determination of the tendency of the extension of the Ukrainian language as the main means of communication in all the spheres of life of the district.

The pupils were divided into two groups: Учнів було поділено на дві групи: the respondents from mono-ethnic Ukrainian families and the respondents from multiethnic families.

Key words: language situation, respondent, ethnos, multiethnic, monoethnic.